

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İşsizlik fonunun amaç dışı kullanımı her geçen dönem artmaktadır. Pandemi döneminde yapılan harcamalar ve işverenlere verilen fon destekleri nedeniyle işsizlik fonundan son iki yıl içinde yüzde 40 yakın bir azalış gerçekleşmiştir. Fondan yararlanmayan işsiz oranı yüzde 80'nin üzerindedir. Yıllar itibarıyla işsizlik fonu, döviz şokları ve enflasyon karşısında korunmamış ve reel olarak azalmıştır. İşsizlik fonunun amacına uygun kullanımı sağlamak, işçilerin olan bu birikimin işçi ve işsizler lehinde kullanımı gerçekleştirmek için gerekli tedbirlerin alınması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını saygılarımla arz ederim.

Muazzez ORHAN IŞIK

Van Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye'de işsizlik ve gelir kaybı, yaşanan derin ekonomik buhranın en temel sonuçlarından olup milyonlarca hanenin en temel sorunudur. Türkiye'de resmi verilerle işsiz sayısı 4 milyon bandına yükselmiştir. İşsizlerin yüzde 25'e yakını ise genç veya üniversitelidir. TÜİK verilerinden yararlanarak DİSK araştırma birimince hazırlanan verilere göre "geniş tanımlı işsiz sayısı" 8 milyon 281 bine yükselmiştir. Gerçek işsizlik hem oransal hem de sayısal olarak artmaya devam etmektedir. Geniş tanımlı kadın işsizliği ise yüzde 29,9 oranında olup bu oran genç kadınlarda çok daha yüksektir. İŞKUR verilerine göre ise son 1 yılda işsizlik ödeneğine başvuruların sayısı 1 milyon 408 bine yükselmiş olmasına rağmen, işsizlik ödeneği verilen sayısı 600 bin kişinin altındadır. Yani işsiz kaldığı için İŞKUR'a ödenek için başvuruların yarsından fazlasına ödenek verilmemiştir.

İşsizlik Sigortası Fonu, Mart 2020'de 145,5 milyar TL iken Kasım 2021'de 89.2 milyar TL'ye düşmüştür. Pandemi sürecinde patronların işgücü yükünden kurtulması amacıyla emekçilere asgari ücretin altında kısa çalışma ve nakdi desteklerin verilmesiyle azalan fondan milyarlarca lira yıllardır sermayeye aktarılıyor. İstihdam teşviki gerekçesiyle sermayeye aktarılan milyarlarca liraya rağmen işsizlikte bir iyileşme gerçekleşmiyor. Aslında teşvikler arttıkça işsizlik devam ediyor.

İşsizlik fonundan işsizlere doğrudan işsizlere verilen işsizlik ödeneği dışında 23 farklı başlıkta gider mevcuttur. İşçilerin maaşlarından kesilen primlerin işçi veya işsiz olmayan kişi veya işletmelere verilmesi hakkaniyetli değildir. İşsizlere verilen "İşsizlik Sigortası Ödemeleri" dışında mesleki eğitim ve kurslar adı altında Aktif İşgücü Program (AİP) Giderleri de fondan karşılanmaktadır. Söz konusu AİP giderlerinin milli eğitim bakanlığı bütçesi kapsamında ve

daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. İŞKUR bünyesindeki AİP'lerin istihdam odaklı olmadığı, yıllardır devam etmesine rağmen kalıcı bir istihdam oluşturmadığı bilinmelidir. İŞKUR verilerine göre 2016 yılından bu yana yaklaşık 2,5 milyon kursiyerin bu kurslardan yararlandığı bilinmektedir. Ancak ülke genelinde istihdam artışının yaşanmadığı ve bu kişilerin işe girip girmediği, işe girdi ise de eğitim aldığı bu mesleklerden işe girip girilmediği kamuoyuna açıklanmamıştır. Bu programların son 5 yılda işsizlik fonuna maliyeti ise yaklaşık 50 milyar TL olduğu tahmin edilmektedir. AİP'ler dışında "İşbaşı Eğitim Programı ve Stajyer Öğrenci Giderleri" fondan karşılanmaktadır. Bu giderin de işsizlik fonundan değil Milli Eğitim Bakanlığı ve stajyeri çalıştıran işletme tarafından karşılanması gerekmektedir. Ayrıca işleyişi denetlenmeyen bu süreçte kağıt üzerinde stajyer gösterilip ancak stajyer olmayan binlerce kişinin olduğu dönem dönem kamuoyuna yansıyan vakalardan bilinmektedir.

İşsizlik fonundan karşılanmaması gereken başka bir gider de İŞKUR'un "Personel Giderleridir." Kurum personeli, kurumda kullanılan cihaz, sarf malzeme, bilgisayar yazılım ve donanım araçlarının, bina kiralama giderlerinin işsizlik fonundan değil İŞKUR'un bütçesinden karşılanması gerekmektedir. Fonun amacıyla doğrudan ilgili olmayan bir gider kalemi de Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) "yararlanıcılarına ödenecek ücret ve belge" ödemeleridir. 2021 yılının ilk 9 ayında 608 milyon TL fon bu kapsamda harcanmıştır. Ayrıca MYK'nin bu kapsamda kaç adet belge dağıttığı, bu belge sahibi kişilerin işe girip girmediği ve bu işleyişin istihdama katkısı denetime muhtaçtır.

İşsizlik fonunun "kara delikleri" olarak ifade edilen diğer bir hakkaniyetsiz harcama da işverenlere ödenen teşviklerdir. İşveren teşviklerinin işsizlik fonundan ödenmesi izaha muhtaçtır. 2021 yılının ilk 9 ayında işsizlik fonundan işverenlere teşvik adı altında 15 milyar TL ödeme yapılmıştır. İşsizlere verilen ödenek ise sadece 3,5 milyar TL olmuştur. Fonun kuruluş ve işleyiş amaçları sermaye kesimini desteklemek olmamalıdır.

İşsizlik fonunun diğer bir kara deliği ise Toplum Yararına Program (TYP) adı altında yapılan geçici istihdam programlarıdır. İşe alım usulleri şeffaf olmayan bu uygulama kapsamında işsizlik fonundan kaç milyar TL harcandığı net olarak bilinmemektedir.

İşçilerin maaşından kesilerek biriken işsizlik fonunun enflasyona ve kur şoklarına karşı korunması gerekmektedir. 2016 yılından bu yana TL hesaplarında ve kamu bankalarında tutulan fon varlıkları reel olarak erimiştir. 2019 yılı sonunda fon varlığı 25 milyar dolar bandına yakinken 2021 kasım ayında 8,4 milyar dolara düşmüştür. Öte yandan işsizlik fonundan borç alıp yılarca ödemeyen kurumların olması işçilerin parasının nasıl kullanıldığını göstermektedir.

Bu bağlamda işsizlik fonunun amacına uygun kullanılmasının sağlanması, işsizlerin fondan yararlanma araçlarının geliştirilmesi, fonun yıllardır tahsil edilmeyen alacaklarının tahsil edilmesi, fonun reel olarak döviz şoklarına ve enflasyona karşı korunması amacıyla bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

1	TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ	ADANA	T. Hatimoğulları
2	NURAN İMİR	ŞIRNAK	N. İmir
3	GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT	MUŞ	G. Kılıç Koçyiğit
4	ALİCAN ÖNLÜ	TUNCELİ	A. Önlü
5	REMZİYE TOSUN	DİYARBAKIR	R. Tosun
6	ABDULLAH KOÇ	AĞRI	A. Koç
7	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	Ö. Öcalan
8	ERDAL AYDEMİR	BİNGÖL	E. Aydemir
9	HASAN ÖZGÜNEŞ	ŞIRNAK	H. Özgüneş
10	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	Ö. Faruk Gergerlioğlu
11	AYŞE SÜRÜCÜ	ŞANLIURFA	A. Sürücü
12	MURAT SARISAÇ	VAN	M. Sarisaç
13	ŞEVİN COŞKUN	MUŞ	Ş. Coşkun
14	AYŞE ACAR BAŞARAN	BATMAN	A. Acar Başaran
15	KEMAL BÜLBÜL	ANTALYA	K. Bülbül
16	MURAT ÇEPNİ	İZMİR	M. Çepni
17	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	E. Günay
18	NUSRETTİN MAÇİN	ŞANLIURFA	N. Maçin
19			
20	SEMRA GÜZEL	DİYARBAKIR	S. Güzel